

Вікторія ЯКИМАЩЕНКО, редактор

ЯК ВИЗНАЧИТИ «РОЗМІРНУ» КАТЕГОРІЮ ПІДПРИЄМСТВА?

Акценти цієї статті:

- на які категорії діляться підприємства згідно із Законом від 16.07.99 р. № 996–XIV «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» (далі – Закон № 996);
- для чого підприємству потрібно знати свою категорію;
- якими критеріями і правилами потрібно керуватися підприємству, щоб визначити свою категорію у звітному році.

На які категорії діляться підприємства?

01.01.18 р. до Закону № 996 були внесені зміни. Зокрема, починаючи із цієї дати всі підприємства (крім бюджетних установ) для цілей бухгалтерського обліку можуть належати до мікропідприємств, малих, середніх або великих підприємств (ч. 2 ст. 2 Закону № 996).

Навіщо визначати категорію підприємства?

Є ситуації, коли необхідно знати, до якої саме розмірної категорії належить ваше підприємство. Це потрібно, наприклад, для того, щоб визначити, у якому складі і за якою формою вам слід подавати фінзвітність, чи зобов'язане ваше підприємство створювати резерви в обліку і проводити переоцінку необоротних активів, оприлюднювати свою фінзвітність і застосовувати міжнародні стандарти.

Розглянемо докладніше.

Форми фінзвітності

Форми, за якими підприємство складає і подає фінзвітність, установлені П(С)БО. При цьому передбачено, що:

- **мікропідприємства** – подають форми № 1–мс, № 2–мс (пп. 2 п. 2 розд. I П(С)БО 25);
- **малі підприємства** – подають форми № 1–м, № 2–м (пп. 1 п. 2 розд. I П(С)БО 25);
- **середні та великі** – складають проміжну фінзвітність (квартальну) за формами № 1 та № 2,

а у складі річної фінзвітності подають ще додатково форми № 3, № 4 та № 5 (НП(С)БО 1, наказ Мінфіну від 29.11.2000 р. № 302).

Особливості бухгалтерського обліку

Згідно з п. 7 П(С)БО 25 **мікропідприємства мають право:**

- відображати необоротні активи тільки за первісною вартістю без урахування зменшення корисності та переоцінки за справедливою вартістю;
- не створювати забезпечення під майбутні витрати і платежі (на виплату відпусткових працівникам, виконання гарантійних зобов'язань тощо), а визнавати відповідні витрати в періоді їх фактичного здійснення;
- включати до підсумку балансу фактичну суму поточної дебіторської заборгованості (тобто не створювати резерв сумнівних боргів).

Оприлюднення річної фінзвітності разом з аудиторським висновком

Згідно з ч. 2 ст. 14 Закону № 996 оприлюднювати свою річну фінзвітність разом з аудиторським висновком зобов'язані **середні та великі** підприємства.

Складання фінзвітності за міжнародними стандартами

Складати фінзвітність за міжнародними стандартами зобов'язані, зокрема, підприємства, що становлять громадський інтерес (ч. 2 ст. 121 Закону № 996). А до них якраз належать **великі** підприємства (ст. 1 Закону № 996).

Подання податкової звітності в електронній формі

Згідно з п. 49.4 Податкового кодексу (далі – ПК) платники податків, які є **великими і середніми** підприємствами, зобов'язані подавати податкові декларації в електронній формі. При цьому для визначення категорії платника податків податківці орієнтуються на розмірні критерії підприємства, установлені ч. 2 ст. 2 Закону № 996 (ЗІР, категорія 129.3).

За якими критеріями визначається категорія підприємства?

Закон № 996 установив критерії, за допомогою яких визначається категорія підприємства. Таких критеріїв усього три:

- **балансова вартість активів** – показник рядка 1300 форм № 1, № 1-м, № 1-мс;
- **чистий дохід від реалізації** продукції (товарів, робіт, послуг) – показник рядка 2000 форм № 2, № 2-м, № 2-мс;
- **середня кількість працівників** – цей показник розраховується в порядку, установленому центральним органом виконавчої влади, що реалізовує державну політику у сфері статистики (виноско «1» до відповідного рядка форми № 1). Тут ідеться про Інструкцію зі статистики кількості працівників, затверджену наказом Держкомстату від 28.09.05 р. № 286. Як визначити середню кількість працівників зазначено в розд. 3 цієї Інструкції.

Від величини цих показників і залежить категорія підприємства (див. табл. 1).

Таблиця 1. Критерії відповідності категорії підприємства

№ п/п	Категорія підприємства	Критерії		
		Балансова вартість активів, євро	Чистий дохід від реалізації, євро	Середня кількість працівників, чол.
1	2	3	4	5
1	Мікро	До 350 000	До 700 000	До 10
2	Мале	До 4 000 000	До 8 000 000	До 50
3	Середнє	До 20 000 000	До 40 000 000	До 250
4	Велике	Більше 20 000 000	Більше 40 000 000	Більше 250

Як визначити категорію підприємства?

Критерії є, але як ними користуватися на практиці? Тут потрібно пам'ятати про декілька правил.

Правило 1. Для відповідності певній категорії показники підприємства повинні відповідати як мінімум двом із трьох установлених критеріїв (див. табл. 1).

Правило 2. Підприємство не вважається:

- малим – якщо воно відповідає критеріям, установленим для мікропідприємства;
- середнім – якщо воно відповідає критеріям для малого підприємства;
- великим – якщо воно відповідає критеріям для середнього підприємства.

Правило 3. Для перерахунку критерію, установленого в євро, застосовується офіційний курс гривні (середній за період), розрахований на підставі курсів НБУ, які встановлювалися для євро протягом відповідного року.

Для довідки. Середній курс євро в 2019 році становив 28,9518 грн за 1 євро (<https://bank.gov.ua/markets/exchangerate-chart>).

Правило 4. Для визначення категорії підприємства у звітному році беруть показники фінзвітності підприємства за рік, що передує звітному року. При цьому для визначення категорії підприємства в 2018 році потрібно було орієнтуватися на показники річної фінзвітності за 2017 рік (див. лист Мінфіну від 04.07.19 р. № 35210-01-2/17297).

Наприклад, згідно з показниками фінзвітності за 2017 рік підприємство належало до категорії мікро. А за даними фінзвітності за 2018 рік воно вже відповідало критеріям для малого підприємства. Проте відповідно до правила 4 підприємство мало відзвітувати за цей рік як мікропідприємство за формами № 1-мс, № 2-мс.

Правило 5. Новостворені підприємства для визначення свого розміру застосовують показ-

ники з першої річної фінансової звітності. Тобто підприємство, створене в 2019 році, визначає свою розмірну категорію за даними фінзвітності за 2019 рік.

Наприклад, підприємство створене в лютому 2019 року. Згідно з показниками фінзвітності за 2019 рік воно є малим. Тому і в 2020 році воно вважатиметься малим підприємством, навіть якщо показники його фінзвітності за 2020 рік підпадатимуть, наприклад, під категорію мікропідприємства (див. правило 4).

Правило 6. Якщо підприємство однієї з наведених категорій за показниками річної фінансової звітності протягом двох років поспіль не відповідає наведеним критеріям, воно належить до відповідної категорії підприємств (абзац дев'ятнадцятий ст. 2 Закону № 996).

Як бачимо, формулювання норми Закону досить розпливчате. І, на наш погляд, потребує уточнення від законодавців.

Так як же застосовувати на практиці правило 6?

Розглянемо лист Мінфіну від 23.03.20 р. № 35210-06-5/8860 (далі – Лист № 8860). У цьому листі Мінфін роз'яснив таке.

Так, якщо підприємство згідно з показниками річної фінзвітності за 2017 рік відповідало критеріям, установленим для середнього підприємства, то для цілей Закону № 996 таке підприємство вважається середнім протягом двох наступних років – 2018 та 2019 років. При цьому якщо таке підприємство за результатами показників річної фінзвітності за 2018 та 2019 роки відповідає критеріям великого підприємства, то воно переходить до категорії великих починаючи з 01.01.20 р.

Далі Мінфін нагадує, що великі підприємства становлять громадський інтерес і зобов'язані складати фінзвітність за міжнародними стандартами. При цьому датою переходу на МСФЗ для вищезазначеного підприємства буде 01.01.20 р. А починаючи з 01.01.21 р. таке підприємство має складати проміжну і річну фінзвітність за 2021 рік згідно з МСФЗ.

На підставі таких роз'яснень із Листа № 8860, а також усних консультацій фахівців законодавчого органу сформулюємо наше розуміння суті правила 6.

Припустимо, показники фінзвітності підприємства за звітний рік відповідають певній категорії.

При цьому протягом двох подальших років категорія підприємства залишається незмінною, як би не мінялися показники його фінзвітності. І **якщо протягом цих двох років показники річної фінзвітності підприємства відповідатимуть:**

- **одній і тій самій** категорії (що відрізняється від первісної) – то починаючи з третього звітного року підприємству буде присвоєна нова відповідна категорія;
- **різним категоріям** – тоді підприємство залишиться у своїй первісній категорії.

Підсумуємо: підприємству як би дається два роки на те, щоб остаточно визначитися зі своєю категорією. І для переходу до нової категорії підприємству треба протягом двох років поспіль відповідати критеріям саме цієї нової категорії.

Покажемо на прикладах, як визначити категорію підприємства згідно з правилом 6 у нашому розумінні.

Приклад 1

Згідно з показниками фінзвітності за 2017 рік підприємство належало до категорії мікропідприємств. При цьому за даними фінзвітності:

- за 2018 рік – підприємство відповідало критеріям для малого підприємства. Але згідно з правилом 4 воно відзвітувало за цей рік як мікропідприємство, подавши форми № 1-мс, № 2-мс;
- за 2019 рік – підприємство відповідало критеріям для середнього підприємства. Але згідно з правилом 6 у 2019 році воно ще вважалось мікропідприємством. Тому підприємство склало фінзвітність за 2019 рік за формами № 1-мс, № 2-мс.

Як бачимо, протягом двох послідовних років показники фінзвітності підприємства не відповідали якійсь одній категорії (або для малого, або для середнього підприємства). Тому, згідно з правилом 6, у 2020 році підприємство продовжує вважатися мікропідприємством і складає фінзвітність за формами № 1-мс, № 2-мс.

Приклад 2

Згідно з показниками фінзвітності за 2017 рік підприємство належало до категорії мікро. При цьому за даними фінзвітності за 2018 і за 2019 роки підприємство відповідало критеріям для малого підприємства. Але відповідно до правил 4 та 6 воно звітувало за ці роки як мікропідприємство за формами № 1-мс, № 2-мс.

Тут ситуація інша, ніж у прикладі 1. Протягом двох послідовних років показники фінзвітності нашого підприємства відповідали критеріям для малого підприємства. Отже, починаючи з 2020 року підприємство вважається малим і має складати фінзвітність за формами № 1-м, № 2-м.

Приклад 3

Згідно з показниками фінзвітності за 2017 рік підприємство належало до категорії середніх. При цьому за даними фінзвітності:

- за 2018 рік – підприємство відповідало критеріям для малого підприємства. Але відповідно до правила 4 воно відзвітувало за цей рік як середнє, подавши форми № 1–5;

- за 2019 рік – відповідало критеріям для мікропідприємства. Але «завдяки» правилу 6 у 2019 році підприємство продовжує вважатися середнім. Тому підприємство склало фінзвітність за 2019 рік за формами № 1–5. Більше того, фінзвітність підприємства за 2019 рік потрібно оприлюднити разом з аудиторським висновком. (**Увага!** Про зміну строків оприлюднення фінзвітності за 2019 рік у зв'язку з карантинном див. у «БА-ЛАНСІ», 2020, № 16, с. 24.)

У цьому прикладі протягом 2018 та 2019 років показники фінзвітності підприємства не відповідали якійсь одній категорії (або для малого, або для мікропідприємства). Тому згідно з правилом 6 у 2020 році підприємство продовжує вважатися середнім і складає фінзвітність за формами № 1–5.

ВИСНОВКИ

Для цілей бухобліку всі підприємства (крім бюджетних установ) можуть належати до мікропідприємств, малих, середніх або великих підприємств (ч. 2 ст. 2 Закону № 996).

Щоб визначити свою розмірну категорію у звітному році, підприємство має керуватися показниками фінзвітності та правилами із ч. 2 ст. 2 Закону № 996.

Вікторія ЯКИМАЩЕНКО, редактор

ЗВІТУЄМО ЗА ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК ЗА I КВАРТАЛ 2020 РОКУ

Акценти цієї статті:

- платники, які повинні подати декларацію з податку на прибуток за підсумками I кварталу;
- форма декларації;
- можливість продовження строків декларування і сплати податку;
- заповнення нового додатка ПП;
- правила перенесення торішніх залишків в окремих додатках.

Хто повинен подати декларацію за підсумками I кварталу?

Подати декларацію з податку на прибуток (далі – декларація) за I квартал 2020 року зобов'язані всі підприємства – резиденти України, які станом

на 31 березня 2020 року перебували на загальній системі оподаткування.

Перш за все це підприємства, які отримали в 2019 році дохід у сумі **більше 20 млн грн** (за вирахуванням непрямих податків) (п. 137.4, пп. «в» п. 137.5 Податкового кодексу, далі – ПК).